

รัฐบาลไทยสมัยนายทวี บุณยเกตุ เป็นนายกรัฐมนตรี (๓๑ สิงหาคม - ๑๖ กันยายน ๒๔๘๘)

นายวิจิตร วิชัยสาร

004658

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

แผนกวิชาการปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๑๖

THE THAI GOVERNMENT UNDER THAMMEE BOONYAKETU
(30 August - 16 September 1945)

Mr. VICHIT VICHAIKAN

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

For The Degree of Master of Political Science

Department of Government

Graduate School

Chulalongkorn University

1973

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตร ปริญญาโทบริหารธุรกิจ

กมลศักดิ์

คณบดี บัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์

ประจักษ์
ประธานกรรมการ

สมชาย
กรรมการ

สมชาย
กรรมการ

ผู้ควบคุมการวิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมล สมวิเชียร

หัวข้อวิทยานิพนธ์   รัฐบาลไทยสมัยนายทวิ บุณยเกตุ เป็นนายกรัฐมนตรี (๓๑ สิงหาคม - ๑๖ กันยายน ๒๔๘๘)

ชื่อ   นายวิจิตร วิชัยสาร   แผนกวิชา การปกครอง

ปีการศึกษา   ๒๕๑๕

บทคัดย่อ

ในระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุดใหม่ ๆ สภาวะทางการเมืองไทยทั้งภายในและภายนอกมีความยุ่งยากอยู่หลายประการ จนทำให้มีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำรัฐบาลบ่อยครั้ง และนายกรัฐมนตรีที่อยู่ในตำแหน่งในระยะสั้นที่สุดตอนนี้ คือ นายทวิ บุณยเกตุ (๓๑ สิงหาคม - ๑๖ กันยายน ๒๔๘๘) ซึ่งมีโอกาสบริหารประเทศเพียง ๑๗ วัน

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นความพยายามที่จะชี้ให้เห็นถึงเบื้องหลังการเข้าดำรงตำแหน่งและการลาออกจากตำแหน่งของรัฐบาล รวมทั้งบทบาทและผลงานของรัฐบาลชุดนี้ ทั้งในด้านการบริหารภายในและการเจรจาเพื่อระงับสถานะสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตร.

Thesis Title The Thai Government Under Thawee Boonyaketu
 (30 August - 16 September 1945)
 Name Mr.Vichit Vichaisan Department of Government
 Academic Year 1972

ABSTRACT

It is a well-known fact among the students of Thai history that the period immediately following the end of the Second World War saw a frequent shifts and changes of the Thai governments and their chief-executives. Amongst these shifts and changes of political powers during this period was the government of Mr.Thawee Boonyaketu. Of all the Thai governments since the Revolution of 1932, this government was in power for the briefest period.

This thesis attempts at two main targets; firstly, to put forward some successes accomplished by the Thawee Boonyaketu Government both in domestic and international fields; secondly, to reveal and confirm the true reasons behind the appointment and the subsequent resignation of the government.

คำนำ

การที่ผู้เขียนได้เลือกเรื่อง "รัฐบาลไทยสมัยนายทวิ บุณยเกตุ เป็นนายกรัฐมนตรี (๓๑ สิงหาคม - ๑๖ กันยายน ๒๔๘๘)" เป็นหัวข้อวิทยานิพนธ์ เพื่อเป็นส่วนประกอบในการศึกษาปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิตทางการปกครองนี้ ก็เพราะว่าผู้เขียนมีความสนใจศึกษาประวัติการเมืองของไทยเป็นอย่างยิ่ง และในการศึกษารั้งนี้ผู้เขียนพบและแปลกใจว่าทำไมระยะหัวเดียวหัวต่อระยะหนึ่ง คือสมัยรัฐบาลคุณนายทวิ บุณยเกตุ เป็นนายกรัฐมนตรี (๓๑ สิงหาคม - ๑๓ กันยายน ๒๔๘๘) ไม่ค่อยมีผู้ใดเขียนไว้เลย หรือจะมีอยู่บ้างก็นับจำนวนน้อยมาก ตามความเห็นส่วนตัวของผู้เขียนคิดว่ารัฐบาลนี้เป็นรัฐบาลที่น่าสนใจรัฐบาลหนึ่ง จึงได้พยายามค้นหาเพื่อจะได้ทราบถึงประวัติการเมืองไทยในระยะนี้ได้ชัดขึ้น

ในการเขียนวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นอกจากบิดามารดา ผู้มีอุปการะคุณแก่ผู้เขียนอย่างไม่อาจประมาณได้แล้ว ผู้เขียนยังได้รับความช่วยเหลือแนะนำจากท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กมด สมวิเชียร โดยท่านได้สละเวลาอันมีค่ารับเป็นอาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัยด้วยความเต็มใจ ได้ให้คำแนะนำข้อคิดที่มีคุณค่าหลายประการ กับทั้งได้ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด หากไม่ได้รับความกรุณาจากอาจารย์ ดร. กมด ๆ แล้ว วิทยานิพนธ์จะสำเร็จได้ยาก คุณทวิ บุณยเกตุ ท่านอดีตนายกรัฐมนตรีไทยในระหว่างที่ท่านมีชีวิตอยู่ แม้จะอยู่ในระหว่างป่วย ขณะนั้นการจะพูดจะจากก็ทำให้ท่านเหนื่อยมาก ท่านยังกรุณาเมตตาผู้เขียนโดยพยายามรู้ในความจำมาเล่าให้ผู้เขียนฟัง และตอบปัญหาข้อข้องใจแก่ผู้เขียน บัดนี้ท่านได้ถึงแก่อสัญกรรมไปแล้ว ผู้เขียนขอตั้งปณิธานด้วยความรักและเคารพ ขอให้คุณทวิ บุณยเกตุ จงไปสู่สุวรรรค์อันสุขคติในสัมปรายภพเทอญ

สำหรับทายาทและครอบครัวของคุณทวิ บุณยเกตุ ก็ยังอำนวยความสะดวกแก่ผู้เขียน โดยเฉพาะคุณวีระวัฒน์ บุตรชายคุณทวิ บุณยเกตุ ได้กรุณาสละเวลาคนเอกสารต่าง ๆ ให้ผู้เขียน นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้รับความกรุณาจากศาสตราจารย์จิตร ลุติตานนท์ อาจารย์วิกรม เมลาดานนท์ อาจารย์รังสฤษดิ์ เขาวนศิริ รองอธิบดีกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ คุณคุสุติ บุญธรรม รองเลขาธิการคณะรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง อาจารย์ ดร. สุจิต บุญบงการ อาจารย์ชงไวย วงศ์ชัยสุวรรณ อาจารย์พูนสุขฯ คุณชวลิต ไตรจิตต์ และคุณสุทัศน์ ฯ หัวหน้าแผนกรายงานการ

ประชุม กองการประมุขรัฐสภา ที่กรุณาให้ความสะดวกในการค้นคว้าเป็นอย่างดี ผู้เขียน
ยังได้รับความสะดวกอย่างมากจากเจ้าหน้าที่หอสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ในการจัดพิมพ์ผู้เขียนได้รับความช่วยเหลืออย่างดีจากคุณสุนทรี ชื่นภักดี

ผู้เขียนรู้สึกสำนึกในบุญคุณของทุกท่านที่ได้มีส่วนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จจุดดวงใจไปด้วยดี
จึงขอขอบทุกท่านผู้มีพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย หากความดีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมี
อรรถบ้าง ผู้เขียนขอมอบความดีนี้แก่บิดามารดาของผู้เขียนที่เอาใจช่วยอยู่ตลอดเวลา.

วิจิตร วิชัยสาร

๑ มีนาคม ๒๕๑๖

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย . . . . . ข

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ . . . . . ก

คำนำ . . . . . ง

บทนำ ๑

    ความสำคัญของ เรื่อง และความสนใจที่จะศึกษา ๑

    ความมุ่งหมายของการ ศึกษาคนควา ๑

    ขอบเขตของการ ศึกษาคนควา ๒

    วิธีเก็บข้อมูลและลักษณะของข้อมูล ๒

    ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้จากการวิจัย ๔

บทที่ ๑ นายทวี บุญย เกตุ กับ เหตุการณ์ทางการเมืองก่อนปี ๒๔๗๕ . . . . . ๖

    ประวัติ นายทวี บุญย เกตุ ๖

    ประวัติ การ ศึกษา ๗

    การ เขารวมก่อการปี ๒๔๗๕ . . . . . ๑๑

บทที่ ๒ สภาวะแวดล้อมในขณะที่ นายทวี บุญย เกตุ เข้าดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี ๒๕

    สภาวะของ ประเทศก่อนที่ นายทวี บุญย เกตุ เข้าดำรงตำแหน่ง

    นายกรัฐมนตรี ๒๕

        คานการ เมืองระหว่าง ประเทศ ๒๘

        คาน เศรษฐกิจ ๒๘

        คานการ เมืองภายในประเทศ ๒๘

    วิเคราะห์สาเหตุที่ นายทวี บุญย เกตุ ได้รับแต่งตั้ง เป็นนายกรัฐมนตรี ๒๘

    นักการ เมืองผู้อยู่ในข่ายนำพิจารณาให้ดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี

    ขณะนั้น ๒๘

นายควง อภัยวงศ์ ๒๕

จอมพล ป.พิบูลสงคราม ๓๑

นายปรีดี พนมยงค์ ๓๒

สาเหตุที่นายทวี บุณยเกตุ ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง
นายกรัฐมนตรี ๓๓

บทที่ ๓ ผลงานของรัฐบาลชุดนายทวี บุณยเกตุ ๓๕

    กิจการภายในประเทศ ๓๘

    การต่างประเทศ ๕๖

บทที่ ๔ ความสำคัญของรัฐบาลชุดนายทวี บุณยเกตุ : บทวิเคราะห์ ๕๗

    วิเคราะห์การลาออกจากตำแหน่งของรัฐบาล ๕๗

    ความสำคัญของรัฐบาลนายทวี บุณยเกตุ ในวิกฤติการณ์ทางการ
    ทูตไทย ๖๐

บทที่ ๕ สรุป ๖๔

บรรณานุกรม ๖๖

ภาคผนวก ๗๒

ประวัติผู้เขียน ๑๐๑

ความสำคัญของเรื่องและความสนใจที่จะศึกษา

มูลเหตุจูงใจในการศึกษาค้นคว้าเรื่องรัฐบาลไทยสมัย นายทวิ บุณยเกตุ เป็นนายกรัฐมนตรี (๓๑ สิงหาคม - ๑๖ กันยายน ๒๔๘๘) เนื่องจากรัฐบาลชุดนี้เป็นรัฐบาลที่มีอายุเวลาปฏิบัติราชการสั้นที่สุดในบรรดารัฐบาลชุดต่าง ๆ ของไทยหลังปี ๒๔๗๕ และเป็นรัฐบาลที่บริหารประเทศในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของการสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ ๒ รัฐบาลชุดนี้เข้ามารับหน้าที่ในการบริหารประเทศต่อจากรัฐบาลชุด นายควง อภัยวงศ์ (๑ สิงหาคม ๒๔๘๗ - ๑๙ กรกฎาคม ๒๔๘๘) ซึ่งมีความจำเป็นจะต้องลาออกไป ปรากฏว่ารัฐบาลชุดนายทวิ บุณยเกตุ อยู่ในตำแหน่งได้เพียง ๑๗ วัน ก็ต้องลาออกเช่นกัน (เพื่อให้ มรว. เสนีย์ ปราโมช เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทน) เหตุการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาที่น่าสนใจหลายประการเกี่ยวกับการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของรัฐบาลชุด นายทวิ บุณยเกตุ ซึ่งยังไม่เป็นที่กระจ่างในสายตาของนักประวัติศาสตร์และรัฐศาสตร์ไทย ความไม่กระจ่างดังกล่าวมีอาทิเช่น เหตุใดจึงแต่งตั้งนายทวิ บุณยเกตุ เป็นนายกรัฐมนตรี แทนที่จะให้นายควง อภัยวงศ์ ดำรงตำแหน่งอีกต่อไปอีก ๑๗ วัน เพื่อรอการกลับของ มรว. เสนีย์ - ปราโมช เหตุใดจึงเลือกนายทวิ บุณยเกตุ แทนผู้นำทางการเมืองคนอื่น ๆ เหตุใดจึงไม่แต่งตั้ง นายทวิ บุณยเกตุ ให้เป็นนายกรัฐมนตรีสืบต่อไป แทนที่จะเลือก มรว. เสนีย์ ปราโมช มาเป็นนายกรัฐมนตรีแทน เป็นต้น

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ข้อใหญ่ในอันที่จะพยายามให้ความกระจ่างต่อปัญหาดังกล่าวข้างต้น อีกทั้งมีความตั้งใจที่จะแสดงในรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทความสำเร็จหรือความล้มเหลว รวมไปถึงผลงานอันสำคัญของรัฐบาลชุดนี้ ซึ่งเป็นรัฐบาลชุดที่มีอายุสั้นที่สุดในประวัติศาสตร์การเมืองไทยยุคปัจจุบัน และเป็นรัฐบาลชุดที่ไม่มีนักวิชาการให้ความสนใจเท่าที่ควร

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้ ผู้เขียนมีความมุ่งหมาย

๑. เพื่อทราบถึงประวัติการเมืองไทยหลังการปฏิวัติ ๒๔๗๕

๒. เพื่อทราบถึงมูลเหตุ และลักษณะการ เข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีไทย (นายทวี
บุญเกตุ)
๓. เพื่อทราบวาระรัฐบาลไทยสมัยนั้น สามารถดำเนินการบริหารประเทศ ทั้งภาระกิจภายใน
ในประเทศและคานทางประเทศอย่างไรบ้าง
๔. เพื่อทราบถึงสาเหตุอันแท้จริงที่นายทวี บุญเกตุ ลาออกจากการ เป็นนายกรัฐมนตรี

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยนี้ จะศึกษาเฉพาะรัฐบาลไทยสมัย นายทวี บุญเกตุ เป็นนายกรัฐมนตรี คือระหว่างวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๔๘๘ ถึงวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๔๘๘ เท่านั้น โดยเริ่มศึกษาตั้งแต่ นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีได้รับการแต่งตั้ง และเข้าแถลงนโยบายในรัฐสภาจนกระทั่ง นายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีลาออกไป ในการศึกษารุ่นนี้จะศึกษาถึงมูลเหตุที่นายทวี บุญเกตุ ได้รับเลือกเป็นนายกรัฐมนตรี ในระบอบนั้นว่ามีการดำเนินงานภายในประเทศ และความสัมพันธ์กับต่างประเทศอย่างไรบ้าง และมูลเหตุการลาออกของรัฐบาลชุดนี้

วิธีเก็บข้อมูลและลักษณะของข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้ ผู้เขียนใช้วิธีการวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) เช่นหนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การเมือง รายงานการประชุมรัฐสภาสมัยนั้น ราชกิจจานุเบกษา ซึ่งผู้เขียนได้รับความอนุเคราะห์จากห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ และหอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กองรายงานการประชุม และห้องสมุดสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา แต่เอกสารเกี่ยวกับเรื่องนี้มีน้อย ผู้เขียนจึงได้พยายามติดต่อขอสัมภาษณ์จาก นายทวี บุญเกตุ รัฐมนตรีและสมาชิกสภาผู้แทนสมัยนั้น เท่าที่จะติดต่อและขอสัมภาษณ์ได้ จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร และการสัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ในอดีตจึงต้องใช้วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ เพราะจะทำให้ทราบข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับ นายทวี บุญเกตุ และรัฐบาล นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้ยึดหลักเกณฑ์การศึกษาในค่านิยมทฤษฎีหมาย (Legal Approach) ประกอบด้วย เพื่อให้การศึกษาเรื่องนี้เป็นไปโดยสมบูรณ์และถูกต้องที่สุดเท่าที่จะศึกษาค้นคว้าได้

วิธีวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

โดยการศึกษารายจากเอกสาร (Documentary Research) เช่น รายงานการประชุมรัฐสภาระหว่างวันที่ ๓๐ สิงหาคม - ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๕ และหนังสือเกี่ยวกับประวัติการเมือง เป็นต้น ผู้เขียนยังได้ขอข้อมูลโดยอาศัยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งยังมีชีวิตอยู่ เป็นการเพิ่มเติมรายละเอียด เพื่อสนับสนุนสมมติฐานใหญ่ๆ ที่ถูกต้องที่สุดเท่าที่จะทำได้

เค้าโครงวิทยานิพนธ์

วิทยานิพนธ์แบ่งออกเป็น ๕ บท ดังนี้

บทนำ

บทที่ ๑ นายทวี บุณยเกตุ กับเหตุการณ์ทางการเมืองก่อนปี ๒๔๗๕

สรุปบทที่ ๑ กล่าวถึงประวัติความเป็นมาทางการเมืองการปกครองของไทย หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ อย่างสั้น ๆ โดยจะพยายามเน้นถึงบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการปกครองของนายทวี บุณยเกตุ

บทที่ ๒ สภาวะแวดล้อมในขณะที่ยนายทวี บุณยเกตุ เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

สรุปบทที่ ๒ จะกล่าวถึงสภาวะแวดล้อมด้านต่าง ๆ ในสมัยนั้น เช่น ด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์กับต่างประเทศ นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงสาเหตุที่นายทวี บุณยเกตุ ได้รับเลือกเป็นนายกรัฐมนตรี โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับผู้นำทางการเมืองสมัยนั้น เช่น นายปรีดี พนมยงค์ จอมพล ป.พิบูลสงคราม และนายควง อภัยวงศ์ เป็นต้น

บทที่ ๓ ผลงานของรัฐบาลชุดนายทวี บุณยเกตุ

สรุปบทที่ ๓ จะกล่าวถึงบทบาทของรัฐบาลสมัยนายทวี บุณยเกตุ ในด้านการบริหารภายในประเทศ และการสัมพันธ์กับต่างประเทศ

บทที่ ๔ ความสำคัญของรัฐบาลทวี บุณยเกตุ : บทวิเคราะห์

สรุปบทที่ ๔ จะวิเคราะห์ถึงสาเหตุในการลาออกของ นายทวี บุณยเกตุ โดย

ละเอียด

บทที่ ๕ สรุป

สรุปบทที่ ๕ บทสรุปและข้อคิดเห็นนี้ จะครอบคลุมสาระสำคัญ ๆ ของเรื่องตั้งแต่
บทที่ ๑ ถึงบทที่ ๔ นอกจากนี้จะได้วิเคราะห์บทบาทของผู้นำและรัฐบาลในสภาวะการณ์ต่าง ๆ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้จากการวิจัยนี้

เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติการเมือง สมัยที่มีการศึกษาคนความน้อยที่สุดสมัย

หนึ่ง